

Hlapčón Jurca.

Pavel Perko.

IV.

(Konec.)

Ampak, kaj se je zgodilo tisto noč potem? Vodo so vrgli čez korito! Ali sta bila Osredkarjeva, ali ne, se še ne ve, ker nihče ni videl, kedaj se je to zgodilo. Zjutraj je tekla voda kakor ponavadi v korito, vsa cesta od enega konca vasi do drugega je bila pa sam grudast led! To je moralo biti tako, da sta prišla Osredkarjeva potepina — če sta bila! — potihem, nastavila koritce pod cev in tako napeljala vodo preko korita. Saj je zadostovalo, da je uhajala voda le eno uro; zasegla in namočila je vso vas. Čez eno uro sta pa morebiti zopet prišla, odstranila koritce — in vse je bilo kakor prej.

Toliko se vé, da je bilo opolnoči že vse ledeno po vasi. O polnoči je prišel namreč Kašnikov Štefan od vojakov na dopust. Ko je prišel do vasi — tako je pravil — je naletaval droben sneg, a tema je bila, da se je komaj komaj videlo, kje pelje cesta v vas. Stopa moško po cesti, vesel, da je spet doma — bunk! Ležal je na tleh, kot da ga je podrla granata. A granat ni — je dejal — torej pokonci in naprej! Gre dalje — zdi se mu nekam opolzlo pod nogami — zadrsi — lovi se z rokami po zraku, nič ne pomaga — bunk! Zopet! Hudirja — (ker Kašnikov Štefan je tudi rad zarobantil, kadar je bil jezen) — kaj so mi pa napravili vaščani? Saj je cesta vesčas iz doline peljala navkreber, pa mi ni bilo treba padati; tu v vasi moram pa na vsakih pet korakov brusiti kolena! Bunk! Že zopet! To je vendar od síle! Kaj pa je to? Glej, celo tram so nastavili čez cesto! Ali so mar vedeli, da pridem? — Naprej! Naj bo, kar hoče! Naj grem pa po štirih! In res je pridrsal bolj po štirih ko po dveh domov. Šele doma so mu dopovedali, da so se podnevi otroci drsali, in da je cesta vsled tega opolzla. »Ne, to mora biti še kaj drugega! Od samega drsanja to ni!« pomislja Štefan. Tedaj se spomni stari Kašnik, da je bilo med otroki nekaj govorice, da bodo spustili vodo čez korito kakor ono leto... »Tudi to mi je prišlo na misel,« dé Štefan, »pa pogledal sem h koritu, in voda je tekla kakor ponavadi.« — »Pijan tudi nisi bil?« — »Pijan? Sedaj, ko je vino po dvanajst kron?!« — »No, potem pa ne res vem, kaj je bilo,« sklene stari Kašnik. »Včasih pravijo, da koga luna trka ali pa, da ga vodijo čarovnice, pa zdaj je mlaj, čarovnic pa tudi ni več.«

Šele drugo jutro, ko je Štefan z metlo odmetel novi sneg, se je videlo, kako je ta reč. Izpod snega se je zabliskal svetel, grudast led. Kakor široka reka je vodil po cesti dol do spodnje vasi, kjer je ležal tram preko ceste. Glavna struga je šla pod tramom naprej skozi vso spodnjo vas, en curek pa se je pod tramom odločil od ceste in se vlil

na stezo, ki je držala proti Rožancu. Na voglu Rožančevega hleva se je pa curek obrnil navzdol; ker tam svet visi proti hlevnim vratom in — zadnje luže so vodile naravnost v hlev, kjer je za vrati stala postelja hlapčona Jurca . . .

Hlapčon Jurca sicer ni kled kakor Kašnikov Štefan, vendar ga je tisto jutro prijela misel, da bi prijel enega Osredkarjevih in ž njim omlatil drugega. Kajti, vstani zjutraj in bos stopi na led — to ni kar si bodi!

Sicer je bil pa že Kašnikov Štefan na delu, da kaznuje tiste, ki so bili krivi te nočne hudobije.

»Segnal bom vse skupaj, in vsak bo ali sekal ali kidal toliko časa, da se bo cesta zopet spravila v red!«

In res, z vojaško puško na rami, ki jo je prinesel na dopust (dasi bi je ne bil smel), je šel Štefan kakor kak orožnik od hiše do hiše in vsakemu načajivcu zapretil, da ga ustrelji, ako bi se podstopil uiti. V kratkem so bili potem vsi skupaj sredi vasi: eden z lopato, drugi z motiko, s krampom, z rovnico itd. Osredkarjev Mohor se je bil hotel izmuzniti v gozd, toda krepka Štefanova desnica ga je brž zgrabila za uho in ga obdržala na mestu. Osredkarica je hotela sicer nekaj ugovarjati, pa si veliko ni upala, ker je vedela, da je Štefanova desnica zgrabila pravega. Potem sta prišla na vrsto Bohtetova dva in nato še Rigelčev in Gašperinov. Ko je pa Štefan odpeljal Petra, se mu je ta zvalil v sneg in brcal z nogami. Rožanki se je Peter smilil, in začela je regljati nad Štefanom. Toda Rožanec je pristopil s palico, obrnil Petra in mu precej na trdo otepel sneg s hlač. »Ti bom dal! Boljši nisi, kot so drugi, slabejši pa gotovo!« Te odločne besede so Rožanki zaprle sapo in Petru pomagale na noge. — Ko je gnal Kašnikov Štefan Petra ondi za skednjem, je stopil hlapčon Jurca ravno iz hleva, in Osredkarjev je zavpil nad Štefanom: »Ta mora iti tudi kopat, ker je metal kepe!« Štefan se je ustavil in pomeril Jurco od nog do glave. Malo se je obotavljal, zato, ker Jurca vendarle ni bil več otrok. Vendar ga je pa prijel za rame ter ga bolj po prijateljsko kot po žandarsko gnal pred seboj, rekoč: »Ti si pa močan; zato boš spravil tale tram nazaj za pod. Potem si prost.« In pri tem je ostalo.

Drugi so pa kopali in sekali in kidali in odmetavali, da jim je pot tekla raz čelo. Kašnikov Štefan je pa mrko in sovražno, kakor stražnik tam v mestu, hodil gorindol, pa se mimogrede kakor po naključju s puškinim kopitom zadel zdaj teža, zdaj onega, da se je prekopicnil v sneg in pomeril možica . . . In delo je šlo izpod rok, kakor bi bilo namazano. O, Kašnikov Štefan, ta je znal!

V.

Toda, če se natanko premisli, pravzaprav je bilo pa le sramotno, da so se morali takole pokoriti Štefanu, ki niti žandar ni bil, pa jih je kar na svojo pest segnal skupaj in jih prisilil na delo. Nak! Jurca — tako

si je zatrdil — bi kaj takega ne prenesel, ampak bi jo ob prvi priliki popihal, da bi ga nihče ne dobil. Bo streljal za njim? Počakaš! Kje pa sme! Toda, to so pač otroci, ki vse verjamejo in vsega se bojé . . . Tako misli Jurca.

Hlapčon Jurca stoji za skednjem vrh stopnjic in gleda na vas in se smeji. Zgornjim končanom, zlasti Osredkarjevima, pač privošči; za spodnjo vas, zlasti za Petra, mu je pa žal. Pa to ga jezi, ko vidi, da

so se vsi skupaj — zgornji in spodnji — ob tem skupnem delu takorekoč pobratili. Peter se je zmešal med Osredkarjeva dva, in vsi skupaj se nekam sovražno ozirajo dol proti skednju . . . In še Peter! Morda je hud, ker ga ni zagovarjal on, Jurca, pri Rožancu? Ali pa še ni pozabil tistih kebrov? »Žvirca ti, le počakaj, saj — če bo treba — te o priložnosti zopet lahko!«

Tako Jurca polagoma privošči vsem skupaj. Kadar se kdo nanovo zavalj v sneg, ker ga mimogrede zadene puškinokopito, se Jurca zasmeje, da se čuje po vsej vasi. In zdi se mu, da mu Štefan, ki se sicer drži strogo in mrko, še malo namigava izpod obrvi, češ: »Le dajva jih!« In to je Jurci v nemalo čast, da ga smatra

Štefan takorekoč sebi enakega. Zato mu tudi Jurca vselej ravnotako namigne v odgovor, češ: »Saj se razumemo!« Enkrat pobere Jurca celo kepo in jo vrže v gručo; zadene pa Petra, da mu posname kapo. Štefan pa, dasi mora vedeti, da je priletela kepa od daleč, se mrko obrne do Osredkarjevega in ga pogleda z belim očesom, rekoč: »Fant, ti še enkrat!«

»Saj ga je Jurca!« odvrne Osredkarjev.

Namesto odgovora pritisne Štefan Osredkarjevega za glavo in mu jo povalja v snegu. In ko Štefan zopet primaršira na ta konec, namigne

Jurci kako poprej, češ: »Le še!» To dá Jurci pogum, in še ta in ona kepa udari kakor granata med »ujetnike«. To pa »ujetnike« tako ujezi, da se ozirajo čezdalje bolj strupeno dol proti skednju... No, nič ne dé! Saj ima Jurca Štefana na svoji strani! Bo že...

Šele, ko je vsa cesta zopet v redu, izpusti Štefan »ujetnike« domov. Nekam jezno gledajo izpod kučem. Ta jeza pa velja najbolj Jurci, zakaj zgornja in spodnja vas sta v njej edini...

V nedeljo po tistem so »ujetniki« šele jezno gledali, ko so videli, kako sta šla Jurca in Štefan skupno proti cerkvi. Sredi pota se je Štefan spomnil, da je pozabil kupiti cigar.

»Ti Jurca,« je dejal, »skoči k Tinetovcu in mi prinesi štiri viržinke.«

Jurca je to rad storil. Ko si je Štefan prižgal eno, je njemu ponudil drugo, rekoč:

»Ali jo boš?«

Jurca je seveda odklonil, ker še ni kadil. Ali za veliko se mu je zdelo, da mu ponuja Štefan viržinko. In to so lahko videli vsi, ki so stali pred cerkvijo; otroci tudi. To jih je peklo! O, pa jih bo še! —

Popoldne sta šla Jurca in Štefan v Kovačev Dolček streljat z vojaško puško. Štefan je streljal, Jurca mu je pa po vsakem strelu prinesel desko, da je videl, če je zadeto. Nazadnje je smel ustreliti tudi Jurca. Izprva se je branil, ker vojaška puška ni kakor pihalnik, ki Rožanka ž njim piha v peč. To je treba znati! Puška se mora močno pritisniti ob ramo, potem je pa treba pogledati skozi zarezo na »muho« tako, da pride muha ravno na tarčo. Potem se pa pritisne in sproži... Jurci se je roka tresla strahu. Ko je pa sprožil — bumf! — je res ruknilo, da je mislil, da se mu je pol sveta zavalilo na ramo... Ampak, drugače ni bilo nič hudega. Eh, z vojaško puško ustreliti se upa Jurca, kolikorkrat hočete! Kroglja je res zletela le tri prste mimo deske in udarila v bukev, kjer je bila deska naslonjena.

Vse to so pa videli zgornji in spodnji končani, ki so smeli stati od daleč. To jih je zopet peklo! O, pa jih bo še!

VI.

Naposled se je Kašnikovemu Štefanu stekel dopust in začel se je odpravljati od doma. Jurci je bil povedal, da pojde v četrtek zjutraj. Jurci je bilo hudo, kakor bi moral sam iti — tako se mu je bil priljubil Štefan. To pa zato, ker ni bil prevzeten človek, četudi je bil vojak, in je z Jurcem govoril kakor s kom svoje vrste. Jurca je sklenil, da ga spremi do Ohčana. Že v sredo je bila Rožanka pripravila pšenice za v mlin. Ker je pa začelo močno snežiti, je rekla, da lahko pelje tudi v četrtek zjutraj, če hoče. In ker je Jurca vedel, da bo Kašnikov Štefan odhajal v četrtek, se je odločil, da pelje v mlin v četrtek.

V četrtek je bil sneg ponehal, in solnce je prodiralo skozi meglo, da je vse bleščalo po snegu. Sneg se je sicer vdajal, toda luže se še niso delale. Jurca je naložil pšenico na ročni saninec, in s Štefanom sta pogumno gazila v dolino. Menila sta se o vojaškem stanu, in Štefan je pravil o neustrašenosti in vztrajnosti, ki jo mora sedaj imeti vojak, ko je vojska.

»Treh se ne sme bati; štirih tudi ne. Če treba, tudi s sedmimi se mora spoprijeti.«

Jurco je navdajal pogum. Tudi on bi se spoprijel. Magari s sedmimi... In pri tem je mislil na Korišce in na zgornjo in spodnjo vas.

Pri Ohčanu sta se poslovila. Štefan mu je še naročil, da naj pazi, da bo red v vasi. Jurca je obljubil. Nato je počasi vlekel saninec navzgor. Nekam žalostno, a vendar veseloupno mu je bilo pri srcu. Če bo kdo silil vanj; če ga bo kdo zbadal, ali mu celo očital »hlapčona« — o, če bi jih bilo tudi sedem! Od sedaj naprej... No, bomo že videli!

Bunk!

Kaj pa je to? To je pa kepa, ki ga sicer ni zadela, pa je udarila tik za njim v steno Lovračeve hiše.

Bunk! Še enkrat?

In zdaj od druge strani? Izza Rigelčeve tarnice?]

Bunk!

Sedaj pa izza Gašperinovega hleva! Pa ne —? A tako? Tako? Napadli so ga s kepami!? Rigelčevega je spoznal, ko se je prikazal izza stene in vrgel kepo. Sedaj pa še Osredkarjev! In tamle? Ali ni tudi Peter?

Bunk! — Bunk! — Bunk!

Vsi skupaj so potegnili! Že dobro! Tudi prav! Jurca, zdaj pa pokaži, da si Štefanov prijatelj! Urno za Rožančev plot! Plot je ravno toliko visok, da pokažeš glavo čez, ako hočeš; ako pa nočeš, se stisneš, in kepa, ki je bila namenjena tebi, udari v desko ali pa zaprešči nad plotom v daljavo. Ne boste ga, Jurco! Tudi Jurca zna metati kepe, debelejše ko vi!

In Jurca dela kepe, debele kot otročja glava, in meče jih preudarno. Čemu bi se po nepotrebnem pehal? Počasi! Kadar se prikaže kaka glava izza vogla — zdaj se je tu, zdaj se je tam — bunk! — redko je, da bi Jurčeva kepa izgrešila svoj cilj. Ej, kdor zna streljati z vojaško puško, to tudi zna! Hm! Sedajle je zadelo tudi Jurco! No, trda je bila. Pa ravno Peter jo je vrgel; videl ga je. Žvirca taka — saj on jih je najbrže nadražil. Ga pač še ušesa bole zaradi tistih kebrov. Pa ga hodo še!

Tako? — Zdaj so postali celo predrzni? — Jih je pač sedem nad enega. Zato si upajo izza voglov. — Res, poglej jih! — Vsi so! — Oba Osredkarjeva, Gašperinov Janče z rokavicami, Bohtetova oba, Rigelčev, no in — Peter! Hinavec, kako tišči naprej, hkrati se pa previdno ozira, ali mu drugi sledijo, ali ne. Seveda — si misli — dokler je plot med njim in med Jurco, se mu ni bati. Čakajte!

Jurca se požene čez plot in sam začne riniti proti njim. To jih osupne, ker kaj takega niso pričakovali. Janče že odnehuje; v obraz jo je dobil in sedaj stresa sneg raz lice. Peter je pa zajec, kot je vedno bil. Zdaj se je stisnil v ozadje in neodločno gleda, kaj bo. Če bodo zmagali njegovi, potem bo pritisnil še on in vpil, da je on dobil zmago. Če jo bodo pa udrli v beg, potem bo pa on prvi, ker je tako najbolj varno . . .

Edino Osredkarjeva dva in Gašperinov imajo še pogum. Ne bo dolgo! Smuk — kot bi trenil, se zakadi Jurca Osredkarjevemu pod noge in ga prevrne po snegu. Drugi Osredkarjev pa navali na Jurco; toda Jurca je uren kakor podlasica. Popusti onega na tleh, pa hajd nad drugega! Malo ga zavrti takole v krogu, a plesati ni mogoče, ker sneg je mehak. Bumf — tudi ta leži v snegu. Jurca se obrne po bliskavo, češ, sedaj bo Gašperinov skočil nadenj. Nič! Ni duha, ne sluha po njem! In po drugih tudi ne! Sedaj bosta torej le še Osredkarjeva dva. Toda, ko se Jurca obrne, sta Osredkarjeva dva — bela in povaljana — že tudi v diru za drugimi . . .

Ko odhaja Jurca, ponosen ko general, prileti še ena granata od nekod in ga zadene v hrbet. Ni sicer videl, čigava je bila, a stavil bi, da je bila Petrova. Zajec si pač ne upa drugače kakor zahrbtno. Naj le bo! Tudi ta ga ni ubila kot ga druge niso, dasi so nekaj časa padale nanj kakor toča. Ej, kako je že rekel Štefan? »Tudi s sedmimi se mora spoprijeti, ako treba.« In ravno sedem jih je bilo. Ravno sedem.

* * *

S to borbo jih je Jurca ugnal za vselej. Prve dni po tistem so se skrivali kakor miši po luknjah; tako jih je bilo sram. Peter doma ni zinil ne besedice o tistem napadu. Le, kadar sta se z Jurco ujela z očmi, je on svoje povetil. Pa tudi, kadar sta bila sama, ni ne eden, ne drugi omenil tistega. To je pa Jurca videl, da se mu hoče Peter čezdalje bolj bližati; pa je Jurca tudi vedel, zakaj. Zgornja vas je zopet skupaj držala; spodnja vas pa je bila prešibka in brez pravega vodnika, ker po pravici rečeno: niti Rigelčev, niti Gašperinov, niti Peter niso bili za oba Osredkarjeva. Zato bi jim bilo nahvalo, ako bi dobili spet Jurco na svojo stran.

Ne boste! Jurca je premoški, da bi se mešal med otroke . . . Zlasti ne med take, ki ga izdajo, kadar upajo, da ga bodo skupno lažje premagali . . . Pa je tudi na vse strani bolje, da se preveč ne družijo z njimi, ker, če bi se primerilo, da bi n. pr. Peter zopet nabadal kebre — kako bi ga smel Jurca stresti za ušesa, če bi sam ne bil nič boljši od njega? In če bi oni iz zgornje vasi zopet kdaj spustili vodo čez korito, kako jih bo Jurca ustrašoval, ako bi bil sam eden izmed njih? Kašnikov Štefan jih je držal kakor na vrvcu, ko je hodil s puško med njimi;